

1. számú melléklet: *Preferált pedagógiai módszerek - Tanulási technikák*

1. Akadémikus vita

Olyan együttműködésen alapuló tanulási tevékenység, amely kialakítja a résztvevőkben a saját álláspont melletti érvelés, a mások álláspontjának figyelmes meghallgatása, a mérlegelés, az empátia képességét. Vita közben fejlődik az együttműködési készség, a konszenzusra való törekvés.

Alkalmazása:

Ismertetünk egy ellentmondásos témát az osztállyal, és fogalmazzuk meg egy eldöntendő (igen-nem, mellette-ellene) kérdést a témával kapcsolatban.

- A tanulók négyes csoportokban dolgoznak. Minden csoporton belül az egyik pár támogató, a másik pár ellenző álláspontra helyezkedik.
- A kérdés megvitatása párokban. Minden pár az általa képviselt álláspont szerint listát készít az érvekről, illetve ellenérvekről.
- A pár egyik tagja egy másik hasonló pár egyik tagjával ül össze, tehát olyannal, aki szintén azonos feladaton dolgozott. Az új pár összeveti nézeteit/érveit.
- Az eredeti párok ismét összeülnek, összevetik jegyzeteiket, részletesebb listát állítanak össze az álláspontjukat erősítő érvek alapján.
- Az eredeti négyes csoportok megvitatják a kérdést. Mindkét oldal ismerteti meggyőződését, ezt vita követi.
- Mindkét oldal zárónyilatkozatot készít a vita lezárásaként, vagy konszenzusos álláspontot alakítanak ki a megelőző vita leghatásosabb érvei alapján.

2. Belső hangok

Drámapedagógiai eljárás, amely alkalmas arra, hogy narratív és drámai művek szereplőinek indítékait feltárjuk, a köztük lévő viszonyokat értelmezzük. A belső hangok játéka elmélyíti az olvasásélményt, személyessé teszi, segíti a szöveggel kialakítható párbeszédet, miközben emberismeretre, önismeretre tanít. Lényege, hogy miközben a tanulók olvassák a szöveget, bizonyos helyeken megállunk, és arra biztatjuk a diákokat, fogalmazzák meg a figura gondolatait, érzelmeit az adott pillanatban.

Alkalmazása:

- Keressünk a belső hangok technikájára alkalmas szöveget. legyen a szereplők motivációi és kapcsolatai szempontjából lényeges részlet, amely gyors, rövid párbeszédtechnikára épül.
- A fontosabb megszólalások végén jelöljük a megállást.
- Néhány kérdéssel vagy rövid magyarázattal vezessük fel a problémát, és magyarázzuk el magát a technikát.
- Egy diák kezdje el a hangos olvasást, és a jelölt helynél megállva szólaltassa meg a belső hangot.
- Egy-egy megálláskor hallgassunk és beszéljünk meg több változatot is.
- kapcsoljuk a megbeszélést a részlet műbeli előzményeihez és következményeihez.

3. RAFT eljárás – egy témáról különböző szerepekben

Az eljárás angol szavak kezdőbetűiből áll: R (role) = szerep, A (audience) = hallgatóság, F (form) = forma, T (time) = idő. Az eljárás lényege, hogy a tanulók különböző kommunikációs szerepekben és címzetteknek írnak különféle témákról, különféle műfajú írásműveket. Ezzel a technikával az alkotó írást gyakorolhatják. Fontos, hogy a tanár olyan témát jelöljön ki, amely valóban érdekli a tanulókat, s valóságos állásfoglalásra készíteti őket. Az írásbeli kommunikációban rejlő eszközöket csak akkor fogják megfelelően birtokolni a tanulók, ha a gyakorlás során valódi közönségnek, különféle célból és változatos kontextusban írhatnak. Lényeges még, hogy az írásra fordítható idő elegendő legyen (kb. 15 – 20 perc szükséges).

Alkalmazása:

- A téma kijelölése az egész osztálynak. Felkerül a táblára.
- R: Ötlebörze a szerepekről. Minden tanuló választ magának egy személyt, akinek a nevében írni fog.
- A: Ötlebörze a címzettekről. Minden tanuló képzelje el a címzettet, akinek az általuk választott személy írhat.
- F: Ötlebörze a formáról. Mindenkinek végig kell gondolnia, milyen műfaja legyen az írásműnek. (levél, riport, tudósítás, feljegyzés, színdarab...)
- Az írásművek elkészítése.
- A munkák bemutatása.

4. Érvek kártyán

A jelentésteremtés fázisában egy ellentmondásos téma vagy álláspont megvitatására alkalmas eljárás. Az ellentmondást egy szöveg vagy szövegrészlet tartalmazza, ebből kell a tanulóknak felismerni, kiemelni az álláspontjukat tartalmazó érveket.

Alkalmazása:

- Egy ellentmondásos téma ismertetése az osztállyal, és egy eldöntendő kérdés feltevése nekik.
- Két csoportra osztjuk az osztályt, a két lehetséges álláspont képviselője szerint.
- A szöveg vagy szövegrészlet kiosztása.
- A tanulók olvasás közben egy-egy kártyára lejegyzik a szövegben előforduló, álláspontjukat támogató érveket.
- A csoportok megbeszélnek a kártyákon szereplő érveket, melyek a legjobban alátámasztják az álláspontjukat.
- Egy személy kijelölése a csoportból, aki a vitában képviseli a csoportot.
- Érvek a saját álláspont megvédésére, valamint ellenérvek a másik fél álláspontjának megcáfolására.

5. Fogalomtáblázat

Az információk összehasonlításának, vizuális megjelenésének, a rögzítésnek hatásos eszköze ez a módszer, mely egy tanóra bármely szakaszában alkalmazható. Segít az ismeretek rendszerezésében, felidézésében is. használható lényegkiemelésre, összefüggések megkeresésére, elemzésére, ok-okozati kapcsolatok feltárására, több dolog, téma vagy fogalom azonos szempontok szerinti összehasonlítására.

Alkalmazása:

- Foglaljuk táblázatba a vizsgálandó szempontokat, vagy kérjünk javaslatot diákjainktól arra, hogy milyen szempontok szerint vizsgáljuk meg a fogalmakat.
- A tanulók táblázatot töltenek ki előzetes tudásuk vagy a megadott szöveg vizsgálata alapján.
- Az elkészült munkák összevetése párban, csoportban, osztályszinten.
- Eltérések megvizsgálása, összevetése, okok magyarázata.

6. Fürtábra (Jelentésháló)

Ez az eljárás olyan grafikai szervező, amely gondolatok, információk, fogalmak és a közöttük teremthető kapcsolatok feltárulását mutatják be egy adott téma vonatkozásában. A tanulókat egy adott témáról való nyílt és szabad gondolkodásra ösztönzi.

Típusai: asszociatív gondolkodásra épülő
 hierarchizált tudásra épülő

Készíthető egyénileg, csoportban, párban vagy közösen is.

Alkalmazható a jelentésteremtés és a reflektálás szakaszában is.

7. Pókhálóábra

Az asszociatív típusú fűrtábra egyszerűbb változata. Olyan grafikai szervező, amely egy központi „hívó szóhoz” (fogalomhoz, kifejezéshez, problémához, kérdéshez...) társított gondolatok, információk, fogalmak, jelentések, asszociációk elsődleges összegyűjtését és rögzítését segíti. Alkalmazása a tanórák első felében, a ráhangolódási részben javasolt.

8. Gondolkodástérkép

Olyan grafikai szervező, amely hatékonyan segíti az átgondolt szerkezetében és tartalmában igényesen felépített szövegalkotást. Alkalmas szóban és írásban megalkotandó szövegek megtervezéséhez. Központi fogalma funkcionálhat címként, ahhoz kapcsolódó kulcsfogalmaiból információk, megjegyzések, észrevételek pedig a tételmondatot kifejtő szövegrészek, bekezdések vázlatául szolgálhatnak.

9. Háromlépéses interjú

Olyan, a tanóra mindhárom fázisában használható technika, amelyben a partnerek egy adott témáról egymással készítenek interjút kijelölt szerepek szerint.

Alkalmazása:

- Kérdések megfogalmazása.
- Az interjú elkészítése.
- Szerepcsere.
- Az interjú eredményének és tapasztalatainak megbeszélése.

10. Három megy, egy marad

A kooperatív tanulásszervezés során szükség van arra, hogy a csoportok egymás munkáival megismerkedjenek. Ennek egyik formája ez az eljárás. Lehetővé teszi, hogy egy időben történjék meg a kiscsoportokban az elvégzett munkáknak, a gondolkodási folyamatok eredményének a bemutatása.

Alkalmazása:

- Csoportok kialakítása. Adott feladat elvégzése. Minden csoport más feladatot kap.
- A csoportok tagjai megszámozzák magukat.
- A csoport három tagja (kettes, hármas, négyes számú tanuló) átül a szomszéd csoport asztalához, hogy megismerkedjék az ő munkájukkal. Minden asztalnál az egyes sorszámú tanuló marad előadóként. A hallgatók jegyzetelnek, kérdeznek.
- Minden asztalnál minden csoportból van egy tanuló.
- Az adott idő lejártá után a tagok visszamennek az asztalukhoz, és elmesélik egymásnak az adott csoportok munkáit.

11. Insert (jelölés)

A hatékony olvasást és gondolkodást szolgáló interaktív jegyzetelési eljárás. Segíti a metakognitív folyamatokat, interaktív jegyzetelési eljárás, amely során olvasás közben a szöveget saját megértésünknek és tudásunknak megfelelően oldalszéλι szimbolikus jelekkel látjuk el, az alábbiak szerint:

√	Az olvasottak megegyeznek előzetes ismereteimmel vagy feltételezésemmel.	Már tudom, ismerem.
–	Az olvasottak ellentmondanak előzetes ismereteimnek vagy feltételezéseimnek, illetve eltérnek attól.	Új információ. Értelmeznem kell, mert ellentmond eddigi ismereteimnek.
+	Az olvasottak új információt tartalmaznak számomra.	Új információ, de el tudom fogadni.
?	Az olvasottak további kutatásokra vagy kérdésekre ösztönöznek.	Kérdésem lenne.
*	Az olvasottakról kiegészítő információ jutott az eszembe.	Eszembe jutott még az is, hogy...

12. Irányított képalkotás

Megalkothatjuk egy-egy olvasott részlet nyomán a környezet, egy jellegzetes tárgy, jelenség vagy alak képét (pl. Júlia szobája, Don Quijote szélmalma, borszínű tenger, Tartuffe), de egy-egy témáról való gondolkodást (pl. utazás, ünnep, barátság...) is kezdhetünk irányított képalkotással. Alkalmas a módszer arra is, ha a képeket vizuálisan is megjelentik a tanulók, hogy később az összefoglalás részben újra elővesszük őket, és velük elevenítjük fel a tanultakat.

Alkalmazás:

- Mondjuk el a tanulóknak, mi lesz a feladatuk, kérjük meg őket, próbálják meg elképzelni irányításunk és kérdéseink alapján minél részletesebben és pontosabban a képeket.
- Irányítsuk a képzeletüket.

- Hagyjunk időt arra, hogy eljussanak belső képeik felidézéséig, árnyalásáig, megfigyeléséig.
- Szánjunk elég időt arra is, hogy a felidézett képeiket rögzítsék vagy megosszák egymással.

13. Irodalmi körök

Kooperatív tanulási technika. Olyan vita, beszélgetés, amelyben irányító szerepet játszik a tanulóknak a szövegre irányuló kíváncsisága. Minden tanuló azonos szöveggel foglalkozik, ami lehet rövidebb írás, amivel korábban már találkoztak, vagy hosszabb mű is, amelynek megbeszélése együtt halad az olvasással. Kulcsfontosságú a szöveg kiválasztása az irodalmi kör számára, mert nem mindegyik mű alkalmas érdekes beszélgetések életre hívására. Azok a legmegfelelőbbek, amelyek valamilyen dilemmát vagy több értelmezési lehetőséget tartalmaznak, esetleg a tanulókat is foglalkoztató kérdéseket tematizálnak.

Az irodalmi körök strukturált vitacsoportok. A struktúrát azok az előre meghatározott szerepek teremtik meg, amelyeket a csoport tagjai a vita, megbeszélés során felvesznek. a szerepeket a tanulók cserélgethetik is.

Néhány választható szerep:

Szerepkör	Feladat
Idézetkereső	megtalálni a szövegben azokat a részleteket, amelyeket a csoport hangosan szeretne hallani, vagy amelyek érvként szolgálhatnak a vitában
Nyomozó	háttér-információkat keres és nyújt minden, a szöveghez kapcsolódó témában
Nyomkereső	követi a szövegben egy-egy szereplő helyválttatását, utazásait
Összekötő	kapcsolatot teremt a szöveg és a külvilág között
Kérdésfeltevő	olyan kérdéseket állít össze, amelyeket a csoport megtárgyalhat, vagy amelyeket ő maga szeretne

	másokkal megbeszélni
Szókereső	érdekes, ismeretlen, rejtélyes, fontos vagy új szavakra hívja fel a csoport figyelmét
Ellenőrző	segíti a csoportot abban, hogy témánál maradjanak, mindenki sorra kerüljön, ne lépjék túl az időkereteket
Illusztrátor	képeket rajzol a legfontosabb szereplőkről, helyszínekről, eseményekről, és a rajzokat megvitatja a többiekkel
Jegyző	rövid feljegyzéseket készít a csoport munkájáról, a megbeszélés fontosabb gondolatairól vagy a vitában elhangzó érvekről
Hírnök	beszámol az egész osztálynak arról, hogy mi minden történt a csoportban
Küldönc	elmeget más csoportokhoz vagy a tanárhoz, hogy a felmerülő kérdéseket tisztázza, véleményt cseréljen

Alkalmazás:

- csoportok kialakítása
- a csoporttagok számát a kiosztott szerepek határozzák meg
- szöveg elolvasása
- a kiosztott szerepeknek megfelelően dolgoznak a tanulók
- mindenki szabadon kérdezhet, kifejtheti véleményét, vitát kezdeményezhet, vagyis részt vehet a csoportos megbeszéléseken